

Megemlékezés Balassa János felett.

(Felolvastatott az 1869 május 19-ki szakgyűlésen).

Midőn azt látjuk, hogy valaki, mint az általa képviselt tudomány felkentje, vagy az általa gyakorolt művészet képviselője, vagy éppen ezek mindkettőjének bajnoka, kortársai között a befolyás és tekintély magas polczára emelkedett, annak elhúnyta után tanúlságos és érdekes kutatnunk: miként jutott azon kitűnő helyre, melyet életében elfoglalt; melyek voltak képességei, melyek pályája megfutasában előmozdították, nemkülönbben mely fáradságos munka által érte el állása magas fokát; végtére tevékenysége eredményének mely hatása volt a jelenre; s mely jelentősége van annak a jövő nemzedékek életében és fejlődésében.

Az orvostan tudomány és művészet egyaránt: mert míg egy részről feladata a tényeket úgy egyszerű észlelés által kutatni, mint kísérletek által nyomozni, nemkülönbben azokat egymással okozatos kapcsolatba hozni, úgy más részről rendeltetése a tudományos vívmányokat a gyakorlati életben értékesíteni, — még pedig nem a mesterségek merev szabályai, hanem a legváltozatosabban felmerülő és folytonosan változó körülmények szerint. Szóval az orvosnak ahhoz is érteni kell, hogy ismereteiből és ezek folyományaiból a jelenlevő tényezőkhez és ezek következményeihez képest ki tudja tűzni az irányt, melyben működnie kell, ha helyesen akar cselekedni. S ez annál nehezebb, mert akár hányszor megesik, hogy gondolkodásra nincs hosszú ideje, hanem minden lényegest egyetlen pillanat alatt meg kell látnia, ezeket észszerűen egybe fűznie és gyorsan tennie. A tudomány és a művészet ezen társulása teszi nehézé az orvos működését, s szerencsés, kiben ezen két sarkalatos tulajdonság oly kedvező egyezményben van párosulva, mint ez boldogult Balassa János tanár, társulatunk rendes tagjában volt.

Érzem, hogy nagy feladathoz fogtam, midőn nemzetem ezen büszkeségének életét akarom vázolni, ki ifjú koromban mindig méltán kedvelt tanárom, mindig jóakaróm, később pedig őszintén tisztelt tanár-társam volt, kihez engem a hála erős kapcsa szorosán csatolt.

Ha pedig a magam elé czélul kitűzött ezen feladatomat nehéznek vallom, ezt annak tudatában teszem, mert nem kis bajjal jár elfogulatlannak lenni ott,

hol még igen közel esik azon idő, melyben igen élénken lehetett érezni az elhúnyt által a gyakori együttlét folytán okozott benyomást; azonban mindamellett hiszem, hogy elhúnyt ügyfelem tevékenységének és hatásának hű képét fogom nyujthatni, s ebben annál inkább megerősödöm, mert tudom, hogy emlékére a leghervadhatlanabb babért csak a részrehajlatlan ítélet fűzheti. Nincs szüksége rendszeres dicséretre, mert tettei magukban hordják az elismerés jutalmát, lefolyt élete pedig annyira fennkölt, nemes és egyszerű, hogy arra csak tisztelettel tekinthetni, s megtámadhatta bár azt a könnyelmű meg gondolatlanság, rút önzés, vagy a magát sértettnek képzelő hiúság, — annyira hasznos volt az a közjóra, hogy ennek kimondása csak az igazságot fejezi ki. Ezen meggyőződésemet tekintem én iránytűnek, melynek útmutatása szerint biztosan haladhatok, midőn életének részleteit összehangzó egészszé alkotni iparkodom.

Látva azt, hogy a tudományos irodalmat buzgó kितartással, folytonosan sikerrel művelte, mi mellett annyi jeles tanítványt képezett, kik mindannyian szakmája művelőivé lettek; ezen kívül látva, hogy tevékenysége a társadalomban maradandó intézményekhez volt kötve, ezekre ment továbbá azok száma, kiknek egészségét visszaadta, illetőleg életét megmentette, s ígyszakmája gyakorlata által igen széles körben kedvesen lett ismeretessé, a szegénynek viskójától kezdve fel egészen a budai királyi várakig; végül látva, hogy kitűnő hírneve az ország határain kívül is jó hangzású volt: mindenkinek meg kell vallani, hogy midőn emléke előtt állunk, teljesen kidomborodott és minden irányban kifejlett, hasznos étellel vagyunk szemközt, mely tetőpontját elérte, mint küzdelmeinek és fáradalmainak méltó jutalmát. Fájdalmasan esik arra gondolnunk, hogy a halál akkor ragadta ki körünkből, midőn férfias tevékenysége delén mindenki bizalommal tekintett felé, s méltán vártuk, hogy tanítói és tudományos munkálkodása az országnak és irodalomnak még hosszú ideig javára fog válni, nemkülönben hogy befolyása teljes súlyát orvosi közügyeink előmozdításában fogja értékesíteni. Fájdalmunkat csak azon hit enyhítheti, hogy alakja mindenha erőteljes idomokban fog állani az utódok emlékezetében, s azok arányait nem fogja rontani semmi gyengeség, mely az aggkor szükséges következménye szokott lenni. S erős meggyőződés, hogy ivadékaink igazolni fogják azon ítéletet, melyet Balassáról mi mondunk, kik kortársai voltunk. Megtörténhetik ugyan, hogy az elme ragyogása, a cselekedet meglepő volta a kortársakat elvakítja, ítéleteikben igaztalanná teszi; de mint az idő halad, ködként foszlik szét az, mit a dicsőség fényének tartottak, s a jövő nemzedékek az agyagbálványt porrá széthullani látják. Más részről példát ismerünk, midőn valóban nagy férfiakat nem ismert vagy legalább nem méltányolt korok, sőt kiket megkövezve eltemetett, s az értelmesebb utódoknak jutott a szerencse, hogy azokat a dicsőség magas emelvényére felhelyezzék; Balassa azonban azon szerencsések közé tartozik, kiket méltányol a jelen, s kiknek jó emléke egyszersmind túléli a kortársakat.

Balassa Bécsben tartózkodása alatt már orvoshallgató (1836 és 1837) és műtőnövendék (1838 és 1839) korában, midőn Wattmann tanítványa volt, a figyelmet magára vonta, s még inkább kitűnt az általános közkórház egyik sebészeti osztályán, melynek helyettes osztályos főorvosaként (1841) működött. Hírnevét ekkor állapította meg, s világosan lehetett látni, hogy hivatta van az elsőek között helyet foglalni. Tolna megye, 1841-ben május 15-kén Szent-Lőrinczen hol született, nem tekintette ugyan őt arra érdemesnek, hogy tisztí főorvosává megtegye, valamint mellékes befolyások gátolták őt abban, hogy a bécsi közkórházban az általa ellátott osztály vezetését véglegesen megnyerje; azonban Schuh tanár mellett, mint kórodai és tanszéki segéd (1842) menhelyet, s egyszersmind tért talált, hol kiképzését sikeresen folytathatta. Ezen minőségben egy évnél többet nem töltött, midőn 1843-ban márczius 21-én a pesti egyetemen a sebészeti kóroda nyilvános rendes tanárává kineveztetett. Ekként tehetségei kifejlesztése és képzettsége értékesítésére tág mező tárult fel, s azon munkálkodási körbe jutott, mely őt tulajdonképp megillette. Mielőtt azonban tanszéket elfoglalta volna, Párisba ment, hol akkorában Európa első sebészei tanítottak. A nagytudományú Malgaigne, s vasakarataról és műtételeiről híres Velpeau voltak azok, kiket leginkább tanulmányozott, mely jeles mesterek befolyásának jótékony nyomai még későbbi önálló működésében is ki voltak vehetők.

A tanszéket, melyet Balassa a pesti egyetemen nyert, nem volt könnyű betölteni, mert azonkívül, hogy a sebészet tanítása és művelése a legnehezebb emberi feladatok egyike, ezt hírneves műtő és tanár, Stáhly Ignác után kellett elfoglalni, ki kitűnő ügyességgel betöltött helyét az országos főorvosi állással cserélte fel; Balassa azonban már első műtételevel, mi, a külső fejtér tágulata miatt, a közös fejűtér lekötése volt, előadása egyszerűsége, tárgyilagossága és tanulságos volta, nemkülönben műtétel közben tanúsított teljes nyugodtsága, túl nem haladható biztossága és legnagyobb előnyül szolgáló könnyűsége által, mely tulajdonok őt nemcsak a jelenkor, hanem minden idő első műtői közé sorozták, — oly hatást idézett elő, hogy osztatlanul elismertetett, miszerint Balassa szakmájában nemcsak jeles tudós, hanem egyszersmind művész is a szó legmagasabb értelmében. Maga Stáhly fiatal utódjának kifogástalan készülttségét hallva, őt e pályán őszintén üdvözölte, s sebészeti eszközeivel megajándékozta. Balassa jelességét azonban nemcsak ügyfelei méltányolták, hanem nemes egyszerűsége, megnyerő bánásmódja, keresetlen és vonzó társalgása őt egyszersmind a társadalom legkülönbözőbb rétegeiben egyaránt népszerűvé tette, s tágas gyakorlata által neki tetemes vagyont szerzett.

Bécs, ki őt tudományos pályája kezdetén hatalmas pártfogók daczára melőzte, később két ízben vissza óhajtotta Balassát: egyszer a József orvosi akadémiahoz, majd pedig az egyetemhez; de ő hű maradt hozzánk, nem távozott egyetemünkről, mely számára tért nyitott, s hol tehetségeit korlátlanul kifejthette.

Balassa János azon első rendű csatárok közé tartozott, kik az úgy nevezett leszármaztató iránynyal teljesen szakítva, tanítványaikat a tények szorgos kutatására, s ezek okozatos összetevésére és észszerű következtetésekre oktatták. Hogy ékesszóló legyen, az erre szükséges kellékekkel a természet nem szerencséseltette őt, valamint a gördülékeny nyelv sem volt jeles tulajdonai között, de mindemellett előadásai tanulságosak, érdekesek és vonzók voltak. Halkan és egészen pongyolán beszélt, de mindig tárgy állott előtte, s abban mester volt, hogy annak legapróbb részleteit egy pillanat alatt meglássa, s azokat hallgatói előtt minden ízeikben, jelentőségek mértéke szerint feltárja. Értett ahhoz, hogy a tényeket ne csak teljesen felderítse, hanem hogy azokból annyit következtessen, mennyit lehet és kell. Se többet, se kevesebbet. Nemcsak természetbuvár volt ő minden betegénél a szó teljes értelmében, hanem egyszersmind lelkiismeretesen azon volt, hogy tanítványaiból is természetvizsgálókat alkosson. E tekintetben nem kimélt se időt, se fáradságot, jól tudva azt, hogy az orvos hivatását igazán csak akkor teljesítheti, ha ahhoz ért, miként kell a természet jelenségeit kutatni, észlelni, felfogni, s mit lehet azokból kivonni és értékesíteni. S ezen irányát, melynek huszonöt éven át következetesen híve maradt, s mely őt a folytonos haladás útján vezérelte, legnagyobb érdemének mondhatjuk. Helyesen észlelő és tisztánlátó orvosok egész raja került ki iskolájából, kik a jeles mestertől megtanulták, hogy miként kell a sebészetben a természettani szabatos vizsgálati, következtetési és kezelési módszert alkalmazni.

Ezen irány irodalmi munkásságában is feltalálható.

Balassa tanári működésének már első évében előadásai által, melyek mindig tárgyilagosak és gyakorlati irányuak voltak, hallgatói figyelmét lekötötte. Ki előadásait egy éven át látogatta, az a sebészet akkori állásának mindig hű tükrét látta maga előtt feltárulni, s minden évben több eset fordult meg azokon, mely a tudomány fejlesztésére új adatul szolgált, valamint nem egy esettel lehetett ott találkozni, mely az ünnevelt tanárnak alkalmat nyújtott a sebészet művészetébenei leleményességét és kiváló jártasságát műtételek helyes kigondolása és szabatos végrehajtása által előtűntetni. Ebbeli működése hű képét nyújtja a „Gyakorlati sebészet“ (8-rét, 149 l., Heckenast G. tulajdona), melyet kórodai előadásai szerint, Stáhly Ignác országos főorvosnak ajánlva, 1844-ben Kovács Sebestyén Endre adott ki, ki akkor Balassa mellett a sebészeti kórodai tanszék segéde volt. A kiadó ezen munka előszavában mondja, hogy lelkének fájna, ha a kitünő tudományos műveltségű, évekre ugyan ifjú, de tapasztalatra ősz főnöke lángeszének sajátosságos és eredeti nyilvánulásai az iskola falai között maradnának; egyszersmind pedig kötelességének tartotta bemutatni, hogy a tisztelt tanár mikép váltá be a honnak adott szavát, s mikép forgott folytonosan, kettőzött munkássággal az orvos-sebészeti tudomány és művészet elvei művelése terén, s ezek gyakorlatának tág

mezején, sőt még egészsége rovására is mikép iparkodott azon épületet, melynek alapjait elődei művészi kezekkel rakták le, nemcsak épen és erősen fenn tartani, hanem még a kór kívánalmaihoz képest tágitani is, — s végül miként győzte le fáradhatlan szorgalma hatalmas fegyverével a merészen és mégis biztosan repülve haladó tudomány elé tornyosuló akadályokat. Ezen füzet tartalmát tesszik: a lob, a geny- és tályogképződés, a fene, térdizületi bántalom, lábtócsontszú, külső fejűtér tágulata és húgykőbántalom.

1848 és 49-diki nemzeti véres dicsőségünk és mély gyászunk nagy éveit után általános lehangoltság, hitetlenség a jövőben és teljes reménynélküliség volt mindenfelé, s így orvosi irodalmunk terén is. Egyetlen egyetemünkre ki volt mondva a végzetes ítélet, hogy németté váljék, s kérlelhetlen következetességgel meg is tétetett minden, hogy úgy legyen, s máskép ne lehessen. Magyar nyelvet csak azon előadásokon hallottunk, melyeket a sebésznövéndékekkel együtt jártunk, miáltal azt akarták mutatni, hogy a magyar nyelv magasabb műveltség elsajátítására nem való. A régi tanárok még beszélhettek latinul, de a mint helyőkre ujak jöttek, ezeknek már németül kellett előadni. Szóval német oskolát akartak abból csinálni, s meglehet, hogy a német egyetemek között előkelő helyre juthatott volna; de annyi bizonyos hogy eredeti hivatását nem tölthette volna be, mi nem kevesebb, mint a magyar értelmi fejlődés és művelődés élén állani, s magyar munkásság által a magyar értelem méltó képviselőjévé felemelkedni Európa tudományos intézetei első sorába.

Balassa tanár a szomorú ötvenes években azért, hogy a függetlenségi harc alatt mint orvos szolgálta honfitársait, három hónapig volt fogva az új épületben, midőn pedig az orvosi irodalom régibb bajnokai reményvesztetten teljesen visszavonultak, s ezen téren kietlen sivatagnál egyebet látni nem lehetett, annak tudatában fogott munkához, hogy csak az veszhet el, ki nem dolgozik, ki visszavonúlva tétlenül nézi a reá mért csapásokat, s keleti közönynyel, hátra-tett kezekkel tekint a sírra, melyet számára ásnak, hogy félholtan beletemettesék. Meg volt győződve a felől, hogy komoly munka és kitartó szorgalom előbb utóbb visszanyerni segítik azt, mit tőlünk elraboltak. „A hassérvekről“ írt munkája (8-rét, 258 l., Pest, Emich Gusztáv könyvnyomdája) valóságos esemény volt, midőn az 1853-ban, egykori tanárának Wattmann J., Malcampo-Beaulieu bárónak ajánlva megjelent. Erkölcsei bátorság kellett ehhez, mert tagadhatlan, hogy ekkor bűnnek tartották, ha valamely orvoskari egyetemi tanár magyarul írt. A tehetségtől legalább is azt várták, hogy anyanyelvén ne dolgozzék. Mindíg azt hozták fel ellenünk: *n i n e s i r o d a l m a t o k*; de ravaszul azt is akarták, hogy ne is legyen.

A hassérvekről írt munkája a magyar irodalmat értékes művel szaporította, mely német fordításban szintén megjelent, s gyakorlati alapon előadva, magában foglalta mindazt, mit azokról az orvosnak tudni kell. A szerző önálló munka tárgyául a hassérveket különösen azért választotta, mert ezek a sebészeti gya-

korlat körébe vágó bajok egyik legszaporábbikát képezik, sokszor igen álnokul lépnek fel, s nem egyszer a jelen pillanatban ép és egészséges egyént a legközelebb eső jövőben halálos veszedelembé dönthetik. Ezen tárgy az orvosra a legnagyobb fontosságának közé tartozik; mert kellő időben nyújtott czélszerű segély által a beteget a veszélytől közönségesen megmentheti. A szerző művében komolyan int, hogy az úgynevezett szabad sérveket nem szabad felületesen tekinteni; a kiszorúlt sérveknél pedig úgy jelzés, mint kezelés tekintetében a zavart fogalmakat tisztázni iparkodik, s azon van, hogy azok lényegét világosan megismertesse. A jeleket, melyek után azok felismerhetők, tisztán előadja, s a helyes és czélszerű kezelést szabatosan megállapítja.

Négy évvel később indult meg az „Orvosi Hetilap“, élén Balassa cikkével „Húgykövekről hazánkban“ (1857-ben 1, 2 és 3-kán). Ezen lap megindításában neki lényeges része volt, abba folytonosan dolgozott, s jeles cikkei által a lap becsét nagy mértékben növelte. Eszerint mondhatjuk, hogy buzgón közrehatott, miszerint tudományos orvosi folyóiratunk legyen, mely tér 1849 óta, midőn az „Orvosi Tár“ megszűnt, nálunk egészen, műveletlenül paragon hevert. Cikkeiben mindig szem előtt tartotta, hogy a józan és észszerű sebészeti kezelés terjedését és felvirágoztatását elősegítse, mert kötelességének tekintette az okszerű és tüzetes buvárlatot nemcsak hallgatói előtt hirdetni, hanem annak az irodalom terén is szélesebb körben egyik képviselője akart lenni. S valóban kapcsolatba lépett ezáltal ügyfeleivel, valamint fenntartotta a köteléket, mely őt egykori tanítványaival egyesítette. Így módon a reábízott intézet anyagát nemcsak iskolai tanításra használta fel, hanem azonkívül is folytonosan értékesítette azt, s lelkiismeretesen közreműködött, hogy honfiai között a tudományos haladás és értelmi művelődés iránt a részvétet ébren tartsa; egyzersmind pedig arra törekedett, hogy ügyfeleiben a sebészet fejlődése iránt az érdekeltséget mindinkább fokozza. S 1857 óta nem igen merült fel valamely nevezetesebb sebészeti fejlemény, mit szorgalmas tanulmány tárgyává nem tett, s mire vonatkozó tapasztalatairól ügyfeleit sajtó útján nem értesítette volna.

Azok közé tartozott, kik azon átalakulást, melyet az 1848 és 49-diki események folytán megértünk, igen teljesen fogták fel, s igen jól tudták, hogy minden szerencsétlenség daczára mi minket sujtott, előnybe jutottunk, s az emberiség történetében elődeinkhez méltóan szerepelhetünk, ha át tudjuk érteni a változott viszonyokat, nemkülönben ha megvan bennünk a szükséges eszeség és kitartó tevékenység. Azon évek hazánk régi hagyományos életét halomra dönték, s nemzetünk jövőjét összes Európa sorsával egybeolvaszták; hogy azonban itt tényezők lehessünk a tudomány, ipar és művészet terén megkettőztetett erővel kell dolgoznunk, mindenelőtt azért: hogy évtizedek, sőt egész évszázad mulasztásait pótoljuk, s a hátramaradottság visszatetsző jeleit magunk közül teljesen kiirtsuk; azután pedig, hogy a mindinkább nagyobb sebességgel

történő értelmi művelődés terén a többi Európával lépést tartunk. Kétségtelen, hogy nemzetünk megértette a kor intő szózatát, s ideje korán azon feltételek tudatára jutott, melyekhez létezése, további fennmaradása, sőt erejének kifejlesztése és gyarapítása kötve van. Az egyéni erőt és jellemet szabadon képezve, folytonosan munkálkodva, az érdemet méltányolva, az emberi erkölcsöket tisztelve, ügyeinket pedig egyenként és közösen előmozdítva, biztosak lehetünk, hogy nemzetünk jó ösvényen, azon az úton halad, mely jövőbeli létünk megszilárdítására vezet, s Balassa János azon férfiak egyike volt, kik ott, hol kellett, nemkülönbén akkor, midőn megkivántatott, tehetségek és erélyök egész súlyát vetették mérlegbe, hogy haladásunk pályáján azon állásnak megfelelőjenek, hová eljutottak.

Fentebb említett cikke, mint orvosi irodalmunk új időkörének örvendetes hírnöke tizenkét évi tapasztalás eredményét foglalta magában, oly betegségről, mely hazánkban gyakori, s melynek hólyagmetszés általi gyógyításában Balassa meglepő sikerrel működött. Ezen módon eltávolított kövekből álló gyűjteménye, mely az egyetem sebészeti kórodáján szemlélhető, az ismert ilyenmű gyűjtemények között a leggazdagabbak közé tartozik. Legörvendetesebb pedig az volt, hogy ezen értekezése nem maradt egy magában, hanem jó munkálatok jeles kezdete volt, melyek tizenkét éven át, szakadatlan lánczolatot képezve, következtek egymás után.

Ezen czikkével rokonságban állott az, melyet 1859-ben (Orvosi Hetilap 21 sz.) bocsátott közre „Adalék a fanívfeletti hólyagmetszés (hoher Blasen-schnitt) méltánylásához“ cím alatt. Ebben mindenelőtt azon két körülményt, mely ezen műtételt háttérbe szorította, valódi értékére alászállítva, érvelésének alaposágát sikeresen műtett és gyógyult eset közlésével támogatta. Azon említett két körülmény: a hashártya könnyen történhető megsértése és a vizelet beivódása a hólyagkörüli laza szövetbe; az ügyes műtő azonban ezek mindkettejének nagyobb nehézség nélkül elejét veheti.

A ficzamok azon sebészeti bántalmak közé tartoznak, melyek elég gyakran előfordúlnak; helyre igazításuk azonban sok ügyességet igényel, s az izületek boncztanának, nemkülönbén az izomműködés irányainak igen részletes ismeretét feltételezi. Ő azok helyretevésénél igen nagy könnyűséggel járt el, kitűnően értett ahhoz, mikor kell erejével gazdálkodni, s mikor, hol és mely irányban kell ezt teljes mértékben összpontosítani. Az „Orvosi Hetilap“ 1858-iki 15, 16, 17 és 18-dik számában, midőn nyolczadfél hetes idült czombficzam helyreigazítását közli, körülményesen leírja azon mozzanatokot, melyekre a czombficzamok helyreigazításánál ügyelni kell, s az egész eljárást szabatosan és világosan előadja. Ugyanazon évfolyam 24 és 25-dik számában a heveny czombficzamok visszahelyezéséről beszél, s elfogadja Cooper nézetét, miszerint ilyenkor a helyreigazítás azon nehézségbe ütközik, hogy a czombkoczfeszesen odatámaszkodik az izvápa karimájához, mit a szétszakadozott szála-

gok okoznak. Ezenkívül a ficzamokról még 1862-ben írt, midőn ugyanazon lap 2, 3 és 4-ik számaiban a hollóórny nyujtványon belőli idült ficzamat tárgyalta.

A gégemetszés egyike a legáldásosabb műtételeknek, ha helyesen választják meg a bántalmakat, melyekben azt alkalmazni lehet, nemkülönben ha annak végrehajtására az idő jól határozta meg. Hogy ezen műtétel egészen a legújabb időkig igen hitelvesztett volt, főkép annak tulajdonítható, miszerint a bántalmak és a kórszak kellő tekintetbevétele nélkül eszközöltetett. Balassa azok egyikének vehető, kik az újabb korban észlelés és kísérlettevés által annak javalatait pontosan megállapítani iparkodtak. Ezen tárgyban első értekezése 1858-ban jelent meg az „Orvosi Hetilap“ 42-ik számában, melyben fekélyes gégeporczkőri lob következtében támadt gégevízenyő esetében, midőn a beteg már tetszhalott volt, ennek életét azon műtétel által megmentette. 1862-ben a 19-ik számban pedig két eset van leírva, melyekben azon műtétel hártvás torokgyuladás miatt sikeresen alkalmaztatott.

Miután Czermák a gégetükörnek a gégebántalmainál való hasznavehetőségét 1859 és 1860-ban kimutatta, ezek jelzése könnyüvé vált, s Balassa tanár a körjelzés ezen vivmányát a sebészeti gyakorlatban mind szélesebb és szélesebb terjedelemben értékesíteni iparkodott. Így „Adatok a gégetükörzéshez kór- és gyógytani szempontból“ című cikksorozatát 1860-ban kezdte meg az „Orvosi Hetilap“ 50 és 52-dik számában, s ezekben a gége- gégesípmetszés három sikeres esetével találkozunk. Az 1861-diki folyam 1-ső számában ezen műtételt úgy vázolja, mely kevésbé súlyos és jelentékeny műtéteink közé tartozik, minélfogva melegen ajánlja, hogy ne idegenkedjünk attól, midőn szükségünk van rá. A 27-ik számban pedig feleleveníti Brauers módszerét, s a gégedagognak a gége felhasítása általi eltávolítását tanácsolja. Brauers ezen módszere előbb életre nem kaphatott, mert mielőtt a gégetükör körjelzési használhatósága bebizonyított volna, a gégebeli bántalmakat bajosan vagy épen nem tudták felismerni, s így a javalatoakat, melyeknél azon eljárás sikeres lehet, határozottan megállapítani képtelenek voltak. — Ezen évfolyamnak még 43-dik számában sem találkozunk ugyan gégebeli dag miattji gégefelhasítással, hanem az 1865-diki 46-dik számban „Gégehabar-czok kiirtása gégefelhasítás által“ című cikket találunk tőle, melyben a gégebeli daganatoknak a szájon keresztül való kiirtására szolgáló műszereket, úgymint Bruns csipeszét, Winterick rejtett késecskáját, Türek zuzóműszerét és Middeldorpf villanyos kacsát egyenként bírálat alá veszi, minek folytán azon eredményre jut, hogy azok eltávolítására ezen műszerek sokszor nem elégségesek, míg felhasítás által célhoz juthatni. Ezen műtétel a gége és légcső le és fel való mozgásai, nemkülönben ezen szervek porczmerevsége és a vérnek becsurgása folytán, mi köhögési rohamokra vezet, veszélyes ugyan, de a nyugalmas kéz és higgadság biztosan jó eredményre vezet. 1868-an az „Orv. H.-lap“ 1, 2 és 3-dik számában a gégefelhasítás műtételének értékesítéséhez

ujabb adatokat közlött, melyekben tények által bizonyítja, hogy ezen műtétel mellett a hangszálagok épek maradnak, s a felhasítás komoly következményü behatást nem képez. A gége felhasítására vonatkozó czikkei német nyelven is megjelentek, s korunk első sebészeinek egyike Billroth bécsi tanár, 1868-diki december 10-dikén tartott előadása alkalmával, midőn Balassa halálának gyászírét megkapta, következőleg nyilatkozott. „Nagy érdekeltséggel olvastam utolsó munkálatát, melyet a gége felhasításáról írt, — abban terjedelmesebb műtételek véghezvitele végett; — az a sebészet valódi gazdagítását képezi, s mutatja, hogy Balassa gyakorlatával való nagy elfoglaltsága daczára dolgozni és a haladást előmozdítani soha meg nem szünt.“

A gégebántalmak körében való tevékenységéről szólva, itt még megemlítjük „Rekedtség és nehéz légzés gümös gégelob következtében,“ (OHL. 1862 25 sz.) című kisebb értekezését.

Bilquer és Tissot, nemkülönb Malgaigne vizsgálatai után tudjuk, hogy a tagsconkitások, ha ezek sebzések, különösen lösebek után történnek, kedvezőlenebb kimenetelűek, mint midőn azok idült bántalmak, például csontszu miatt vitetnek véghez. Faure és Larrey tapasztalatai hasonlót mutatnak. Azt gondolhatnók, hogy jobb lenne, ha sebzéseknél a műtételt kerülnők; de Malgaigne kutatásainak folyamányai mutatják, hogy az eredmény ekkor is csak oly rossz, mint midőn műteszünk. Ily körülmények között nagy fontosságú a csonkitások javalatait pontosan meghatározni, mit Balassa „Tájékozás a sebzések által indokolt csonkitások javalatai körül“ (OHL. 1859. 4 és 5 sz.) cikkében szokott ovatosságával és éles látásával meg is tesz.

Middeldorpf találománya, mely a villanyos égetésnek a sebészetben való alkalmazására vonatkozik, a sebészetet igen hasznos műtételi készülékkel szaporította, habár ennek használhatási köre sokkal szűkebb, mint ezt a feltaláló kezdetben gondolta. Balassa tanár Middeldorpf készülékével, mihelyt ez ismeretessé lett, azonnal kísérleteket tett, s 1859-ben a villanyégetőről, mint sebészi műhatányról tájékoztató cikket írt. (OHL. 44 sz.)

A húgycsőszorok kezelése azelőtt igen czélszerűtlenül történt. Görcsből és életműves bajokból, melyek eléggé semmit mondó és a nemtudást leplező kifejezések, származtatták azokat a haladás nem csekély hátrányára, míg végtére a kórbonczani tapasztalás a tévedések homályát eloszlatta, kimutatván, hogy azok legnagyobb részének oka a húgycső fala szövetének átváltozásában kereshető. Balassa „Adalék a húgycsőszorok kórtanához“ (OHL. 1860. 13 sz.) című cikkében idetartozó dús tapasztalatai folyamányait közölte, igazolva azon kórbonczani leletet, hogy a szorok legtöbbször heges szövet által okoztatnak

A képzőműtételek szellemdús teremtője Dieffenbach berlini tanár volt, ki leleményessége és ügyessége által a fejlődési hibából, fekélyedések és hegedések folytán eltorzított emberek nagy jötevője lett, s egyszersmind megdöntötte Celsus azon tételét, hogy ha a szempillákból valami hiányzik, azt

helyreállítani nem lehet. S a képzőműtétek a sebészet azon szakaszát képezik, melyeket Balassa tanár nagy kedvteléssel, ernyedetlen béketűréssel, szép sikerrel és sok eredetiséggel űzött. Ezen műtételek rendkívül fáradságosak, hosszasan tartanak, legnagyobb gondot és nyugalmat igényelnek, s hogy Balassában ezen jó tulajdonságok mellett még a találékonyság is megvolt, amellettt azon jeles munkálatai szólanak, melyek tőle ezen téren megjelentek. Első e tárgybeli értekezése 1861-ben látott napvilágot, s a szemhéjképzésről (OHL. 18 sz.) szól; 1863-ban pedig „Új műtétmodorok az orrképlés körül“ (4-rét, 22 l. XI kömetszetű táblával. Emich könyvnyomdája) című munkáját bocsátotta közre, melynek egy-egy példányával ugyanazon évben a magyar orvosok és természetvizsgálók pesti nagy gyűlésén megjelent orvosokat megajándékozta. Azonban kétségkívül legkitűnőbb műve azon díszmunka, mely a magyar tudományos akadémia 1867-diki évkönyveiben „A képzőműtétekről“ megjelent.

1861-ben eseteket közölt (OHL. 51 sz.) mint adatokat, „a szabatos vizsgálat fontosságához körjelzési tekintetben“. Ezen alkalommal nyomatékkal figyelmeztet, hogy midőn jelezni akarunk, a talált tényeket helyesen kell egybeállítanunk és összehasonlítani, mert csak így lehet a valót kitalálni és a kórt meghatározni.

A hasvízkórról és a lépdagról szóló értekezését 1862-ben (OHL. 14 és 16 sz.) adta ki.

A betegre nézve nem annyira veszélyes, mint inkább szerfelett kellemtelen hólyag- hüvelysipolyoknak műtétel általi gyógyítása a legújabb időkig nem igen tartozott a sikeres sebészeti műveletek közé, míg végtére a merész amerikai műtő, Sims Marion-nak eszébe jutott az egyesítő varratoknál selyemfonalak helyett érczhuzalokat használni, s ezen műtétel körében továbbá Simpson, Chelius és Simon javítottak, még pedig annyira sikeresen, hogy ez jelenleg azon műtételek közé tartozik, melyekkel a legtöbb esetben fényes eredményt vívhatni ki. S Balassa, ezen javítások messzevivő horderőjét felfogva, az ezüsthuzalokkal kísérleteket tett, melyek kedvezőleg ütöttek ki. Ezen tárgyban két értekezést írt, melyek egyike „Adatok a hólyag- hüvelysipoly műtételéhez“ 1863-ban (OHL. 25 és 28 sz.), azok másika pedig hasonló czíni alatt 1869-ben (OHL. 49 50 sz.) jelent meg. Ez volt utósó értekezése. A czikk végét azon héten írta, melyben beteg lett, s az Orvosi Hetilap 50-dik számában, mely halálát gyászkeretben jelentette, található Balassa tanár utósó értekezése is.

Még az ötvenes években, mikor még orvosi folyóiratunk nem volt, a „Zeitschrift der Gesellschaft der Aerzte in Wien“ orvosi lapban lobos ízbánalmak gyógyításánál a feltétlen nyugalom szükségét nyomatékkal kiemelte, s ennek elérésére a megkeményedő kemnyemézőgás (Dextrin) kötést ajánlotta.

Ezen czikkét, tíz éves tapasztalataival megbővítve, az Orvosi Hetilap hasábjain újra kiadta (1864. 1, 6 és 8 sz.)

Az ütértágulatok eseteiben az ütérnek újjali lenyomását, s így a vér-folyás megakasztása által azok gyógyulásának eszközlését Vigo még a tizenhatodik évszázadban megkísérettette, s néhány sikeres esetet közölt. Ezen eljárás azonban feledésbe ment át, míg Hutton (Richmond-ban) 1842-ben azt újra igénybe nem vette, s a czombütér lenyomása által térdalji ütértágulatot gyógyított meg, de az nagyobb elterjedésre csak akkor tarthatott számot, miután Bellingham Dublinban kimutatta, hogy teljes siker elérésére az ütér folytonos és teljes összenyomása nem szükséges; Vanzetti padovai tanár pedig a nyomások és súlyok helyett nyomásra az újjakat alkalmazta (1853). Balassa ebbeli tapasztalatait 1864-ben az Orvosi Hetilap 44 és 46-ik számában közölte, majd pedig 1868-ban „Ujabb adatait az újjal való nyomás értéke ütértágatoknál“ (OHL. 22 sz.) czimű értekezését adta ki. A leirt esetek egyikében $8\frac{3}{4}$ óráig tartó újjali nyomás, háromszoros félbeszakítással, elegendő volt, hogy gyógyulás következék be; másik esetben pedig 16 órai újjnyomás, szintén annyi megszakítással mint az előbbeni esetben, elég volt a sikerre. Ezen tapasztalatoknak a gyakorlati sebészetre nagy hordereje van, mert azok világosan mutatják, hogy rövidebb ideig tartó nyomás által szinte célt érhetni, s így annak általánosabb elterjedését méltán remélhetni. Eddig leginkább azt vetették ellene, hogy hosszan tartó nyomásokra elegendő szakértő erőt csak kórodákon találhatni, minélfogva az ütértágulatoknak újjali nyomás általi gyógyítása a közönséges orvosi gyakorlatban nem igen alkalmazható.

Igen érdekesek azon adatai, melyeket az agysértések bírálatára 1866-ban (OHL. 46 és 47 sz.), továbbá 1867-ben (OHL. 1 sz.) közölt. Az előadott esetek ezen sértések jelzésére, lefolyására, lényegére és kezelésére vonatkozó való igen becses útmutatásokat tartalmaznak!

1867-ben még három czikk jelent meg tőle. Az egyik törvényszéki orvostani felülvélemény, melyet a tanártestületben adott elő. (Orvosi Hetilap közegésségügyi és törvényszéki orvostani mellékletében). A feladat nehéz volt, mert meg kellett fejteni, vajjon a hirtelen halál megfojtás vagy heveny torokgyulladás által okoztatott-e, de ő a feltett kérdést igen elmésen oldotta meg.

A másik értekezés az állandó vízfürdőknek a sebészeti gyakorlatban való hasznáról szólott (Orvosi Hetilap, 30 és 32 sz.). Major kutatásai után tudjuk, hogy sebzéseknél nem a bekövetkezhető utóvérzés vagy a kifejlődhető lob a legrosszabb esély, melytől tarthatunk, hanem leginkább az éves fertőzéstől kell félnünk, s hogy ez ellen a hűvös vízfürdők fényes eredménnyel használhatók, annak megerősítéséhez Balassa tanár adatai hozzájárulnak.

A jelenkori sebészet legszebb vívmányainak egyike a petefészek tömlőinek hasüregből kiirtása, mi Amerikában, de különösen Angolországban kiterjedten üzetik; az európai szárazföldön azonban még nem igen nyert tért. Ba-

lassa tanár 1867-ben közölt ilyen sikeres műtételével itt mint a bátor úttörők egyike lépett fel (OHL. 42 sz.)

A magyar tudományos akadémia Balassa irodalmi működése irányában az elismerés legnagyobb fokát fejezte ki, midőn őt 1858-diki dec. 15-én tiszteleti tagjává megválasztotta; de ebbeli érdemei iránt elismerésöket nyilvánították ügyfelei is, midőn 1864-ben az ujonnan alakult magyar orvosi könyvkiadó társulat elnöki székével megtisztelték. Ő ezen társulat tervezőinek egyike és alapító tagja volt.

A magyar orvosok tudva azt, hogy társulás által a vállalkozási szellem kifejlődik, s egyesült erővel sok oly dolgot vihetni ki, mi egyébként meg nem történhetett volna, majdnem nyolczszázan társulattá alakultak, hogy részint eredeti orvosi munkák, részint külföldi remek művek fordításainak megjelenését lehetővé tegyék. Ezen társulat 1864-diki febr. 20-diki gyűlését Balassa János lelkes szavakkal nyitotta meg, mondva „segíts magadon és isteneid el nem hagyandnak! — Ez volt és ez leend mindenha jelszava minden sikernek.“ „Ezen jelszó alatt látjuk megalakúlnak az angol nemzet valódi emberi nagyságát és ezen jelszó folyománya az egyesülés a legnemesebb emberi célok elérésére. — S midőn czélja a tudomány és hazai művelődés, — lehet-e ennél magasztosabb babér, melyre törekedhetünk, s lehet-e hazai rendünknek ennél égetőbb szüksége? Én úgy hiszem, hogy nem, s hogy errelünk legnagyobb szükség van.“ (OHL. 9 sz.)

Az 1865 dec. 12-diki közgyűlésen mondotta, hogy czélunk „óriási mérvű és haladású, szaktudományunk vívmányait szemmel tartva, azok legjobbait nyelvünk tulajdonává tenni, s az ennek folytán keletkező és könnyebben megerősödő honi szakirodalmat önálló és eredeti művek kiadása által buzdítani, — szóval szaktudományi életünkben azon eleven mozgalmat előidézni, mely a tökéleteshez való jutás kútfeje“.

„Mi is úgy, mint a nemzet, nyelvünk varázsa alatt egyesülünk azon szellemi kincsek művelésére és gyarapítására, melyek az emberi lét legmagasztosabb díszai“.

„Ne mondja senki, hogy hazai szakirodalmunk művelése és fejlesztésére irányzott illetén törekvésünk csak a korszak eszme- és érzületirányának szüleménye; — mi abban a természet megmásíthatlan sugallatát látjuk és érezzük, mely az emberbe oltva van azért, hogy vele és általa a magához méltó nagyra és tökéletesre törekedjék“.

„Azt se mondja senki, hogy ez szűkkeblű felfogás a szellemi munka körében, s hogy büszke, és elszigetelési irányt jelez, midőn a tudománynak fájunk édes nyelvén hódolunk, ha benne és általa e nyelvet ápoljuk és műveljük“.

Ezen szavaiból láthatjuk, hogy nemcsak a tett mezején munkálkodott kitartón és sikerrel, hanem buzdítani is tudott, s a könyvkiadó társulat, ked-

rendeztek; ezután különböző egyletek és társulatok részint küldöttségileg, részint levélben nyilvánították tiszteletüket. Ezen alkalommal, egyelőre tanársága tartamára, évenként négy sebész-kórodai orvoshallgatónak 125 forintot ajánlott fel, mi múlt évben ki is adatott. Szándéka volt ezen ösztöndíjajánlatnak megfelelő alapítványt tenni, de 1868-diki decz. 9-kén az élete derekán és munkássága teljében levő 56 éves férfit a halál oly gyorsan és váratlanul ragadta ki közülünk, hogy nem végrendelkezhetett.

A bekövetkezett gyászos esemény villámcsapásként hatott nemcsak a körülötte szorosabban csoportosuló barátaira, hanem az országban általában véve mindenkire. Míg gyászos özvegységre jutott mélyen szeretett fiatal neje, borzasztó fájdalomtól meghatva görcsösen, összekulcsolt kezekkel mereven tekintett egyetlen kedves leánya apjának hideg tetemére; az emberek egy része hálával volt iránta maga, vagy hozzá tartozója visszaadott egészségéért, mások áldáshozó kezeibe helyezték reményüket; a külföld a tisztelt tudós iránt részvétét fejezte ki; az ifjuság jeles tanárát siratta benne: ügyfelei leverő némasággal tekintettek a méltán kedvelt üggyárs ravatalára; sokan értelmes és hű tanácsadójok elhúnytát fájlalták, s kivétel nélkül mindnyájan éreztük azt, hogy halála által nemzetünk legkitünőbb orvosát és fénylő tudományos nagyságai egyikét veszítette el, kire nemcsak mi, kortársai tekintünk büszkeséggel, hanem kire késő ivadékaink szinte jogosan fognak hivatkozhatni, mint jelentékeny őseik egyikére, kinek nemzetünk művelődése történetében díszes hely jutott.

BALOGH KÁLMÁN.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.